

PROSJEKTLEDER FINN NYGÅRD: - Åmot kommune tar støyansvar

Før Stortinget vedtok hvor Regionfelt Østlandet skulle ligge satte de aktuelle kommunene fram et felles krav, nemlig at vertskommunen skulle ha planansvaret. Finn Nygård ble ansatt som prosjektleder for plankontoret i Åmot som ble etablert i 1999. Dermed fikk han det daglige ansvaret for kommunens håndtering av regionfeltsaken, som også omfattet støy.

- Det var ingen enkel oppgave du gikk til?

- Da Åmot fikk beskjeden om at Regionfelt Østlandet skulle legges hit, stod vi overfor enorme utfordringer med konsekvenser for hele kommunen. Vi ble presentert for et nesten uløselig dilemma; nemlig hvordan vi skulle forene hensynet til natur, kultur og lokalsamfunn med Forsvarets ønsker og behov. Men at lokalsamfunnet skulle gi fra seg ansvaret for å forme vår framtid var ikke aktuelt, sier Finn Nygård som selv er født og oppvokst i Åmot.

Åmot kommune i Sør-Østerdal har tradisjonelt vært en skog- og jordbrukskommune med en del industri. Rollen som vertskommune for Høgskolen i Hedmark og en økende forsvarsvirksomhet har også satt sitt preg på Åmot. Innbyggerne kan glede seg over en flott og variert natur med rike opplevelser både sommer og vinter, selv om bildet man får ved første øyekast kanskje ikke er så prangende og storslagent. Om Åmot er det ganske betegnende blitt sagt at den er «de skjulte idyllers kommune». Stillheten, bare akkompagnert av naturens egne lyder, er en verdi både for fastboende og tilreisende.

- Da vedtaket om Regionfelt Østlandet kom, var Åmot kommune helt fra starten opptatt av mulige støyproblemer, og kommunestyret ba om at det skulle utarbeides støyretningslinjer, forklarer Finn Nygård.

HJEM TIL STØY I ÅMOT

Finn Nygård har hovedfag i planlegging fra Landbrukshøgskolen på Ås og Arkitekthøgskolen i Oslo. Før han vendte tilbake til Åmot som kommuneplanlegger - og senere

miljøvernrådgiver - i 1984, hadde Nygård fått erfaring med støy i plansammenheng. Hans første støysaker var i forbindelse med reguleringsplaner for flyplasser i Nordland fylkeskommune. Senere, i tiden ved planavdelingen i Hedmark fylkeskommune, kom veitrafikkstøyen for fullt inn som viktig premis i reguleringsplanleggingen. Som nyansatt kommuneplanlegger i Åmot fikk han utfordringen med skytebanestøy i forbindelse med utarbeidelsen av ny kommuneplan. Senere har han også behandlet naboklager i forbindelse med Rikssenteret for fallskjermhopping som er etablert i kommunen. De siste ti årene har mye dreid seg om forsvarsstøy.

- To begreper går igjen, nemlig støy og planlegging?

- Jeg er opptatt av at vi med å ta støyhensyn allerede på planleggingsstadiet kan forebygge mange støyproblemer. Ved planlegging av Regionfelt Østlandet er det særdeles viktig å ta støyhensyn gjennom hele prosessen.

ÅMOT-MODELLEN

- Åmot kommune har gått nye veier når det gjelder å innarbeide støy i kommuneplanen?

- Det er spesielt to forutsetninger som har gjort dette mulig. Justisdepartementet ryddet i 2000 tidligere tvil til side om hvor langt kommunene kunne gå når det gjaldt å bruke plan- og bygningsloven til å sette støykrav. Tvilen dreide seg om hvorvidt kommunene hadde hjemmel til dette. Vi har hevdet dette tidligere også, men ble ofte henvist til forurensningsmyndighetene når det gjaldt støy. Dessuten har Åmot kommune fått de nødvendige økonomiske ressursene til å leie inn egen støyekspertise fra bl.a. Miljøakustikk og Brekke & Strand.

Eyjolf Osmundsen fra Miljøakustikk har bidratt sterkt med å få på plass forslag til retningslinjer i kommuneplanen om støy og senere reguleringsbestemmelser. Vi har også benyttet helsefaglig og juridisk ekspertise. Kjetil Furuberg, som

- I det lange løp, og sett i en helhetssammenheng, er jeg overbevist om at å spille på lag med lokalsamfunnet også vil være det beste for Forsvaret i Åmot, sier Finn Nygård ved plankontoret i Åmot.

(Foto: Stein Halvorsen)

representerer kommunelegene innen miljørettet helsevern, har levert viktige bidrag i forbindelse med temautredningene og kommuneplanen. Og Jan Endre Aasmundtveit, juridisk konsulent ved plankontoret, har stått sentralt i forbindelse med innsigelsene fra Forsvarsbygg.

OVERFØRBAR KUNNSKAP

- Hva kan andre kommuner lære av dere?

- Først og fremst prøve å sikre at man beholder sin integritet og ikke blir kjøpt opp av ressurssterke utbyggere, enten man snakker om Forsvaret, industrietablering, store veianlegg eller flyplasser. Prøv å få gehør for at kommunen kan hente inn nødvendig ekspertise, f.eks. på støy. Vi fikk ressurser til plankontoret for å gjøre en best mulig jobb. Det gav oss mulighet til utøve en selvstendig rolle i denne meget krevende planprosessen. Om vi har lyktes, er det likevel for tidlig å si noe sikkert om.

- Hvilke refleksjoner gjør du deg i dag?

- I en situasjon der en stor og ressurssterk aktør kommer på banen kan lokalsamfunnet lett bli overkjørt. Mange skygger også unna en ubehagelig konfrontasjon og vegrer seg for å være «vanskelig», kanskje spesielt når det er snakk om arbeidsplasser. Men det er viktig å stille krav. Det er viktig å få alle problemstillingene opp på bordet og se utfordringene som ligger der. Hvis vi skal trygge framtida til Åmot, kan vi ikke si ja til alt Forsvaret ønsker. Lokalsamfunnet har også en legitim rett til å bli hørt i denne prosessen, understreker Finn Nygård.

STØYKRAV I KOMMUNEPLANEN:

Åmot kommune viser vei

Hva gjør en liten kommune som får en stor støysak i fanget? Som vertskommune for Regionfelt Østlandet har Åmot kommune gått nye veier ved å innarbeide støykrav i kommuneplanen med plan- og bygningsloven som verktøy. Unik, veldig viktig og riktig sier støykompetente kilder om planen.

FOTO: FORSVARETS MEDIESENTER

Som følge av Stortingets vedtak 23. mars 1999 om etablering av Regionfelt Østlandet i Åmot, har kommunen blitt stilt overfor store utfordringer med hensyn på arealplanlegging. Regionfeltet legger beslag på i underkant av 200 km² av kommunens areal. Sammen med Rena leir og Rødsmoen øvingsområde utgjør Forsvarets områder og anlegg nærmere 20 prosent av kommunens areal. Et betydelig større areal vil bli støyuksatt.

Tidlig støyfokus

Forholdet til støy har derfor vært en meget sentral problemstilling helt fra konsekvensutredning ble igangsatt og også i forbindelse med Stortingets behandling av St. meld. 11 om Regionfelt Østlandet. Det er gjennomført omfattende utredninger om støy, og Åmot kommunestyre har i løpet av prosessen fattet en rekke vedtak vedrørende arealplanleggingen ved etablering av Regionfelt Østlandet og forholdet til støy.

Kommunestyret har gjennom sine vedtak gitt uttrykk for et klart ønske om å ha støykonsesjonen klar sammen med kommuneplanen, og før reguleringsplaner for Regionfelt Østlandet vedtas. Dessverre har det ikke vært vilje til en slik priorite-

ring i Forsvaret. Kommunen har likevel gått med på å gjennomføre planarbeidet, men da med den klare forutsetning at forholdet til støy løses gjennom reguleringsplanene.

Retningslinjer om støy

I henhold til forurensningsloven § 11 tredje ledd skal «forurensnings-spørsmål ... om mulig søkes løst for større områder under ett på grunnlag av oversiktsplaner og reguleringsplaner». Dette kravet har Åmot kommune fulgt opp bl.a. ved å innarbeide i kommuneplanen forholdsvis detaljerte retningslinjer om støy.

Som verktøy for arealplanleggingen opereres det her med såkalt «gjennomsnittlig plagegrad», der kommunen er inndelt i soner med 40% og 28% plagegrad. I tillegg opereres det med spesifikke støygrenser. Dette er i det vesentlige en videreføring av vilkårene i konsesjonen for Rødsmoen øvingsområde. Disse retningslinjene er senere videreført i reguleringsplaner i form av bestemmelser, først for SIBO (Strid i bebygde områder) og senere for Angrepfelt sør.

I forhold til begge disse reguleringsplanene fremmet imidlertid Forsvarsbygg (FB) innsigelse mot bestemmelsene om støy. Åmot

kommunestyre tok ikke innsigelsene til følge. Dermed er det Miljøverndepartementet (MD) som treffer endelig avgjørelse. Avgjørelsen for SIBO-planen forelå den 11.04.03.

Miljøverndepartementets svar

I MDs avgjørelse gis kommunen i prinsippet fullt medhold, men i realiteten er innsigelsene etterkommet. MD legger til grunn at «det er fullt mulig å fastlegge kravene til støy og vibrasjoner i reguleringsbestemmelsene til planen», og videre at det er dette som vanligvis vil være «den mest hensiktsmessige måte å regulere støyforholdene på».

Dette var for så vidt allerede gjort kjent gjennom MDs rundskriv T-1348 (Planjuss 2/2000), og dessuten gjennom Planlovutvalgets utredning NOU 2000:17. På tross av dette mener MD at det i dette tilfellet vil være «mest hensiktsmessig med en samlet konsesjon for utslipp til luft, vann og grunn for alle de aktuelle planer innenfor Regionfelt Østlandet og Østerdal Garnison». Som begrunnelse anfører departementet at «det kan være vanskelig å skille den konkrete støyen fra SIBO fra den støy som for øvrig vil komme fra aktiviteten innenfor Rødsmoen øvingsområde».

Kommunen fratras myndighet?

Åmot kommune hadde ved oversendelse av planen til MD bedt om en prinsipiell avklaring i forhold til det videre planarbeidet ved etablering av Regionfelt Østlandet. For kommunen har det imidlertid vært vanskelig å se at den hensiktsmessighetsvurderingen som er foretatt innebærer en prinsipiell avklaring. Realiteten er snarere at MD fratras kommunen dens mulighet til å ivareta innbyggernes ve og vel.

Ved oversendelse av reguleringsplanen for Angrepfelt sør til innsigelsesbehandling presiserte kommunen hvor viktig det er at bestemmelsene om støy blir stående. Dersom MD viderefører sin avgjørelse i SIBO-saken til reguleringsplanen for Angrepfelt sør, vil kommunen fratras sin myndighet nettopp på et område som i denne planen er et av de viktigste planproblemer kommunen står overfor å løse.

Rettslig uklart

Rettslig sett er det i dag svært uklart hvor langt MD kan gå i slike saker. I henhold til MDs eget rundskriv (T-5/95) skal en innsigelse «*være forankret i, og begrunnet ut fra vedtatte nasjonale eller regionale mål, rammer og retningslinjer*», og det forutsettes at organer med innsigelsesadgang viser «*stor varsomhet med å overprøve kommunestyrets politiske skjønn i lokale forhold*».

Dette innebærer nødvendigvis også at det settes grenser for hva avgjørelsen i innsigelsessaken kan være forankret i, og det peker sterkt i retning av at det må vises varsomhet med å benytte systemet på en måte som setter kommunestyrets politiske skjønn til side. Det vil da også være naturlig å anta at det, i en

innsigelsessak, ikke vil være adgang til å legge avgjørende vekt på en ren hensiktsmessighetsvurdering.

Også uavhengig av spørsmålet om hva det er adgang til å vektlegge i en innsigelsessak, framstår MDs vurderinger som lite relevante. Gjenom kommuneplanen og reguleringsplanene har kommunen nettopp tilstrebet den enhetlige vurderingen og praksisen som MD etterlyser. Den måten kommunen har håndtert saken på kan derfor vanskelig framstilles som en motsetning til hva man oppnår gjennom en konsesjon. Og når MD begrunner sin avgjørelse med at det kan være vanskelig å skille støyen fra SIBO fra den øvrige støyen, må dette bero på en misforståelse. Kommunen har i reguleringsplanen for SIBO, og senere for Angrepfelt sør, lagt vekt på at det er den *samlede* støyen fra *all* militær aktivitet innenfor og utenfor reguleringsområdet det settes krav til. Av den grunn vil det i praksis *ikke* være aktuelt å skille ut den konkrete støyen fra det aktuelle reguleringsområdet fra den støy som kommer fra området omkring.

Endrede spilleregler

I forbindelse med Forsvarsbyggs søknad om utslippstillatelse har det også oppstått et annet problematisk forhold. Når det gjelder utslipp av støy, har Forsvarsbygg (FB) i sin søknad til Statens forurensningstilsyn (SFT) foreslått å legge til grunn en helt ny forvaltningsmodell. Selv fylkesmannen i Hedmark betegner dette forslaget som en radikal endring i forhold til Rødsmo-konsesjonen.

Forsvarsbyggs søknad innebærer et brudd på avtalen om Felles Plan-

program mellom Forsvarsbygg og Åmot kommune og det felles støyfaglige grunnlaget man i henhold til dette var enige om å bygge på i planarbeidet. Dette innebærer også at det ikke er samsvar mellom FBs konsesjonssøknad og den nye kommuneplanen i Åmot. Det kan best illustreres ved at «*byggeforbudssonen*» på mer enn 40% gjennomsnittlig plagegrad, som er vedtatt i kommuneplanen av 14/11 2002, en måned senere er blitt omgjort til omtrent det samme som «*tiltakssone*» på mer enn 25% plagegrad i Forsvarsbyggs konsesjonssøknad.

Etter forurensningsloven § 11 tredje ledd kreves det allikevel samtykke fra planmyndigheten for at forurensningsmyndighetene (SFT) skal kunne gi konsesjon til virksomhet som vil være i strid med plan etter plan- og bygningsloven. Dette gjelder også i forhold til retningslinjene i kommuneplanen. I kommunens høringsuttalelse til konsesjonssøknaden er dette presisert overfor SFT. Det samme gjør også fylkesmannen i Hedmark og Hedmark fylkeskommune.

Tiltakshaver (Forsvaret) søker i konsesjonsrunden å innføre et helt nytt støyregime, som heller ikke er faglig gjennomdiskutert. Dette gjør det svært lite tilfredsstillende for kommunen å ikke kunne bruke sin myndighet til regulere støyforholdene gjennom reguleringsplaner, men i stedet måtte avvente en framtidig konsesjon. At støy spørsmålet ikke avklares nærmere i plansammenheng vil også for Åmot kommune kunne føre til usikkerhet – ikke minst politisk – i forbindelse med den kommende byggesaksbehandlingen.

Sommerstemning ved Finnskjeggtjernet

FOTO: TURID ATHAMMER

Åmot kommune

Kommuneplan 2002 - 2012

Temakart Gjennomsnittlig pløgegrad

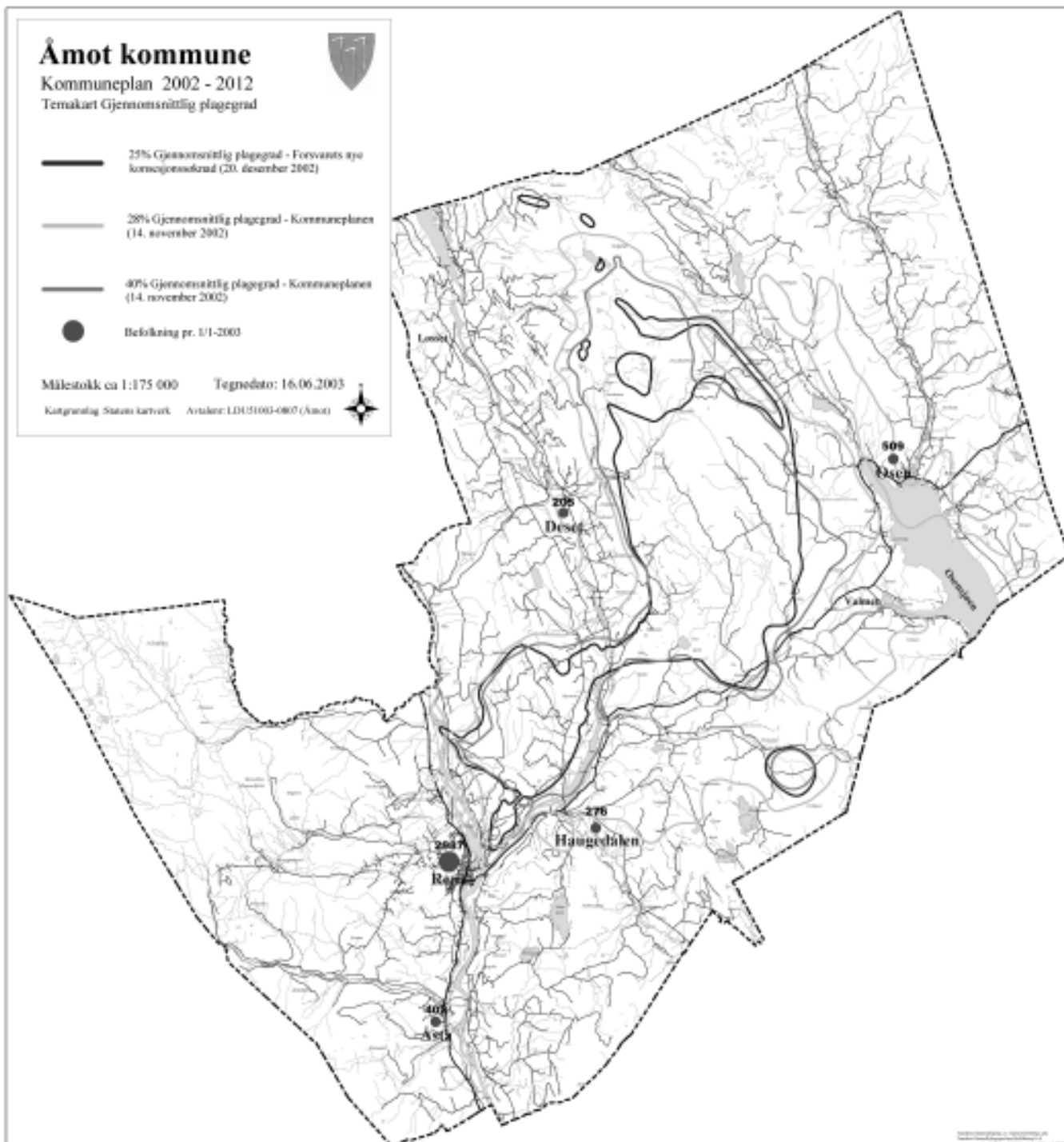

- 25% Gjennomsnittlig pløgegrad - Forvants nye kornsjønsøkrud (20. desember 2002)
- 28% Gjennomsnittlig pløgegrad - Kommuneplanen (14. november 2002)
- 40% Gjennomsnittlig pløgegrad - Kommuneplanen (14. november 2002)
- Befolkning pr. 1/1-2003

Målestokk ca 1:175 000

Tegndato: 16.06.2003

Kartgrunlag Statens kartverk Avstake: LD15100-0807 (Åmot)

**ÅMOT
KOMMUNE**

tar støyansvar

STØYFORENINGEN

- kommunenes støttespiller

